

Üzlet

Csaba László a költségvetési szigor felpuhulásáról | Számlát a felhőből?

NAGY LÁSZLÓ NÁNDOR

[nl@hetivalasz.hu]

Pénzszórásból nem lesz fejlődés

„Nem látni, miből tudná hazánk megduplázni a tavalyi kétszázalékos gazdasági növekedést” – mondja **Csaba László**. A közgazdász szerint sikert csak az az ország érhet el, amely nem költ látszólag céltalanul, amikor a gazdasági helyzet épp kedvező.

– **A konzervatív gondolkodók Eötvös József csoportjának januári találkozásán bírálta azokat, akik négy százalékos gazdasági növekedést prognosztizálnak az idei évre. Őn szerint jó, ha 2-2,5 százalék meglesz. Miért pesszimista?**

– Inkább az a kérdés, hogy akik 4-4,5 százalékos növekedésről ábrándoznak, mire alapozzák ezt. 2016-ban két százalék volt a magyar gazdaság növekedése. A beruházási aktivitás – miután tavaly már az állam sem épített szinte semmit – még jobban visszacsúszott, az építőipari termelés is visszaesett. Az esetleges konjunktúra sem jön jókor, hiszen egyre több ágazatban van munkaerőhiány. Magyarország exportvezérelt gazdaság, de a kivitelünk alig nő. Ennek magyarázata persze az, hogy fő felvevőpiacunk, az Európai Unió is stagnál, a keleti és déli nyitás pedig inkább csak a szavak, semmint hatalmas megrendelések szintjén létezik. Egyetemi oktatóként azt, aki ilyen feltételek mellett négy százalékos növekedést vizionál, pótvizsgára utalnám. Persze halom, hogy az MNB és az OTP számításai nem a hagyományos módszertannal készültek, ezzel viszont az a baj, hogy a Kelvint nem lehet összevetni a Celsius-fokkal. Meglehet, én csak annak a vízszamaradott közgazdasági nézetnek a szószólója maradok, amely szerint teljesítményt csak a gazdaság különböző elemeiből lehet elérni. Most ezen elemek egyike sem áll jól.

– **A növekedés motorjának sokan az uniós pályázati pénzeket jelölik meg, amelyek – az ígéretek szerint – idén kiáramlanak a gazdaságba. A tavalyi 976 milliárd forint után idén 2700 milliárd forintnyi pályázati pénz kifizetése várható.**

– A hurráoptimizmussal szemben ezen a téren is óvatosabb vagyok: jól végig kell gondolnunk ezeket a pályázatokat. Egyrészt a mostani pályázatoknál az állam előfinanszíroz majd, az unió a később benyújtott anyagok alapján dönt a projektek elfogadásáról, és akkor érkezik az utófinanszírozás, a tényleges uniós támogatás. Az EU a korábbi pályázati ciklusból is sok eljárást vitat,

sőt az új pályázati mechanizmussal – a pályázatelbírálás minisztériumok alá vonása stb. – kapcsolatban is sok kérdése van. Várhatóan a korábbiaknál szigorúbb eljárásra számíthatunk, már csak azért is, mert az unió egyéb problémái, például a menekültkérdés kezelése miatt a gazdaságfejlesztési területen a források visszafogásáról hallani. A napokban épp a 4-es metró ügyében felmerült agályok kapcsán szembesülhetünk azzal, hogy az EU mekkora összegeket kérhet vissza. Ha a most megelőlegezett összegeket is megtorpedózzák, és nem jön az utófinanszírozás, akkor az állam, illetve mi, adófizetők húzzuk a rövidebbet. Ráadásul a rendszerbe öntött pénz pörgethet ugyan némi fejlődést, de ennek ára – az előfinanszírozás miatt – a költségvetés kiadásainak megugrása, miközben a beruházások csak évek múlva válnak termővé.

– **Tavaly decemberben a költségvetés hiánya 907 milliárd forint lett, köszönhetően annak, hogy közel 600 milliárd forint értékben rendkívüli kifizetést hajtott végre a kormány. Az ott elköltött pénzek egy része szintén fejlesztést finanszíroz.**

„A bankrendszer nem tud hitelezni, mert a vállalkozóknál **nincs beruházási igény**, illetve nincsenek hihető tervek.”

– Az év végi pénzosztásra végképp nem lehet a tervszerű költés címkét ráragasztani, ráadásul erős állításnak tartom, hogy ha az állam elkezdi költeni, akkor a haza fényre derül. Tudomásul kell venni, hogy költségvetési pénzekből nem lesz tartós növekedés. Aki ezt nem hiszi, annak ajánlom figyelmébe Franciaországot, amely hagyományosan költséges ország, de ezek a költségvetési pénzek nem fejlesztésekre fordítódnak. Nem érdemes várni, hogy az állami beruházásoktól megjön a cégek kedve fejleszteni, hiszen az elmúlt évek megmutatták: hiába a monetáris ösztönzés, a jegybanki programok, a be-

ruházások szintje alacsony. A bankrendszer hatalmas pénztömeget ül, de nem tudja kihelyezni, mert nincs a vállalkozóknál beruházási igény, illetve nincsenek hihető tervek. *Margaret Thatcher* mondása volt: odavihetjük erővel a lovat a tóhoz, de attól még nem fog inni, ha nem szomjas. Bizakodó, a piac fejlődésében hinni tudó vállalkozásokra van szükség a biztos növekedéshez. A növekedésnek ugyanis nem akadály az, ha az állam nem költ eleget, sőt a túlzott költés inkább a hátráltatója lehet.

– **Hogyhogy?**

– Európában azok a gazdaságok állnak jól, amelyek fegyelmezett pénzpolitikát folytatnak: Észtország, Dánia, Írország és Románia. A finn gazdasággal azóta van baj, amióta enyhítésbe kezdtek. Ez is azt bizonyítja, hogy a fiskális ösztönzés a gazdaságot önmagában nem kurbalizza fel. A mostani helyzetet magyarázni próbálók rosszul idézik *Keynest* arról, hogy igenis helye van a pénzosztásnak: a közgazdász soha nem írt le ilyen sületlenségeket. Ő csak annyit mondott, hogy bizonyos feltételek fennállása esetén – a korabeli Angliában – átmenetileg helye lehet a fiskális ösztönzés-

nek. De egy olyan kis nyitott gazdaságban, mint a magyar, aligha. Improduktív felhasználásból nem lesz többletjövedelem. Az államadósság csökkentése például felelős döntés lett volna a pénzosztogatás helyett.

– **Erre mások azt mondják, minek akkor kiváltani a hiteleket, amikor az alacsony kamatok mellett ma lényegében nem kell kamatot fizetni értük.**

– Egy család is akkor jár el felelősségteljesen, hogy amikor van miből, csökkenti a tartozásokat. Kormány szinten ilyen helyzet az, amikor az ország gyors növekedésben van. Ilyenkor a többletjövedelemből lehet csökkenteni az »

» adósságot – mi azonban ezt nem tesszük, hiszen az adósságszint 74,7 százalék helyett 74 százalék, miközben az Alaptörvényben 60 százalékot írunk elő. Nem azt mondom, hogy a teljes államadósságot vissza kellene fizetnünk, ám amikor a többletjövedelem teret ad rá, előre kell gondolkodnunk. A világ azt mutatja, hogy megindulnak a kamatemelések, és akár egy év múlva már magasabb kamaton leszünk kénytelenek megújítani a lejáró adósságot. Keynes szerint gyors növekedésben helye van a többlettel záró költségvetésnek, mert ezzel ágyazhatunk meg a rosszabb idők költségeinek. De az nem elfogadható gazdaságpolitika, hogy rossz és jó években is deficitet a büdzsé.

– A növekedés másik bástyájának a lakossági fogyasztás felfutását tartják az idei évben. Erre azért számíthat a kormány, nem?

– Rövid távon pótolhatja a beruházások visszaesését a többletfogyasztás, hiszen annak hatásai kellemesek a büdzsére nézve – főleg mert a közterhek csökkentésében még van bőven tér, az adó- és jutalékkelvonás nemzetközi összehasonlításban még mindig magas. De a fogyasztás kapcsán hamar fontos kérdéssé válik az infláció. Bár a hivatalos statisztikák szerint mélyponton áll, én azt látom, hogy a hallgatóim komoly drágulást éreznek például az albérleti árakban. De mit tegyünk, ha a hazai inflációs mutatókban nincsenek benne a lakhatási költségek? S ha már itt tartunk, megint előjön belőlem a közgazdász: azt tanultuk, hogy a fogyasztás élénkítésére visszaesésben van szükség. De a magyar gazdaság 2009 óta növekedésben van.

– Az átlagember is így érzi?

– Valóban nem biztos, hogy érdemes dübörgő gazdaságról beszélnünk, amikor a háztartások anyagi helyzete dolárban számolva még elmarad a 2008-as értékektől. Büszkélkedhetünk a stabil növekedési adatainkkal, de a feltörekvő országok – jó, alacsonyabb bázisról indulva – manapság 6–9 százalékos növekedésre képesek. Mi utoljára 2001 és 2007 között tudtunk stabilan 4-4,5 szá-

zalékos növekedést produkálni, ám azt sem saját erőből – meg is lett az ára. Ma olyan külső támogatásra sem számíthatunk, hiszen a világgazdaság bizonytalan lábakon áll. Belső reformokra van szükség – ezek azonban nem indulnak el, inkább az állam túlterjeszkedik. Egyik oldalon monopolisztikus rendszerek jönnek létre, melyek helyzetükből adódóan rugalmatlanok a fejlődésre. A másik oldalon a kormány egy sor helyen olyan fejlesztést hajt végre, amelynek megtérülése kérdéses – említsük meg Paksot vagy a Belgrád–Budapest vasútvonalat. Ráadásul a nagy, állami beruházások húzzák magukkal az ellenőrizhetetlen pénzköltést. Én is tudom, hogy a lakásfelújítás során a tervezett költségek megugorhatnak, akár a duplája is lehet a számla. De az úszó-vb stadionjánál már hatszorosa a költség a tervezetthez képest!

– Sokak szerint itt érhető utol a korrupció. Ön is így látja?

– Közgazdász vagyok, és a szakmám szempontjából amíg nincs tettenérés, és csak beszélünk róla, addig nem tudunk számolni vele. A számok alapján legfeljebb valószínűsíthetünk, de ez kevés. Félreértés ne legyen: nem magyar sajátosság, hogy a nagy beruházásoknál nagy pénzek úsznak el. Ezek a beruházások nehezen átláthatók, ráadásul ha a politika számára fontos egy-egy cél – például a stadionépítés –, a beruházás

megvalósul, kerül, amibe kerül. Hát keményebben fog a ceruza. Az változott, hogy ezt az EU egyre kevésbé tolerálja. Az Európai Számvevőszék az előző időszak uniós pénzekből megvalósult beruházásainak legalább felét kifogásolta, és számíthatunk rá, hogy a mostani ciklus fejlesztéseit még szigorúbban fogja ellenőrizni. Ezért kellene jobban átgondolni, hogy a vállalkozói réteg érdemi segítése helyett ismét alacsony hatékonyságú állami beruházásokra vagy értelmetlen ad hoc dolgokra folyjanak-e el a költségvetési és uniós pénzek. Mert ezekbe hiába nyomjuk bele a milliárdokat, nem lesz hasznuk.

– Mi a másik út?

– Az államnak abban van kiemelkedő szerepe, hogy azzal támogatja a versenyszektor erőre kapását, hogy a megfelelő oktatás révén biztosítja a szakember-utánpótlást, s a dolgozók számára megfelelő egészségügyi ellátórendszert működtet. Nem mehetünk el mellett sem, hogy a szavak helyett immár kemény adóforintoknak, és nem csak uniós pályázati pénzeknek kellene támogatniuk a technológiai fejlődést, az innovációt. Magyarország az EU kétszázalékos átlagához képest a GDP 1,3 százalékát fordítja erre, de azok az országok, amelyek valóban élen járnak ebben – Svédország, Dél-Korea –, a GDP 4-5 százalékát költik, s az EU is három százalékot céltzott meg.

– Nem tart attól, hogy megkérdézik, miért csak most szól?

– Nem egyedül jelzem a jobboldalról a kormánynak, hogy nem ezt ígérték, nem tettek eleget, és amit tettek, annak egy része nem jó irányt mutat. Az elmúlt hetekben nem én egyedül, sőt nem csupán az Eötvös József csoport, de a Professzorok Batthyány Köre is felemelte a szavát. Közös bennünk az ország helyzete iránti aggodalom – mi a gazdaságért, ők egyéb dolgokért aggódnak. Az elmúlt években a kormány számos jó és üdvözlendő lépést tett, amivel megnyílt a lehetőség, hogy hosszú távon stabil pályára álljon az ország. Ezt az esélyt nem szeretnénk elszalasztani, ezért figyelmeztetünk. ■